ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות. תימה הלי בית מלי עבידתיה לר"מ דאמר פרק כילד מעברין (עירובין דף מ.) וסס) נותנין קרפף לזו וקרפף לזו[א] בלא בית כך היא וכן לרבנן אליבא דרב הונא דבגמרא[ב] ולחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן אותו קרפף אינו צריך בית ולי כשיש יותר ממאה ואחבעים ואחת אמה ושלש אמה[ג] בין שתי עיירות דהוא שיעור שני קרפיפות[ד] שעכשיו מצטרף בית זה לקרפן דכשיש בו ד' חשיב למעטן האויר ולקרפן[ה] ואי לית ביה ארבע אמות לא חשיב והוי כמאן דליתא[ו] ואין העיירות מתחברות בין לרב הונא בין לחייא בר רב א"כ מה לו להזכיר שתי עיירות הוה ליה למימר ואין עושין אותו עיבור לעיר אחת כיון שאין בו ד' אמות ולאי לתוך שבעים אמה ושיירייס הוה מתעבר עם העיר למדוד מן הבית דשל עיר אחת יכולין לעשות בורגנין לוכת במקום שילו כלאמרינן בפרק עושין פסין (שם דף כא.) אתיא מבריש לבי כנישתא דדניאל דהוי תלתא פרסי אמאי סמכיתו אבורגנין[ז] הא אבוה דאימך אמר אין בורגנין בבבל[ח] נפק אחוי ליה מתוותא דמיבלען בשבעים אמה ושיירייס ואומר רשב"ס דגרסינן הכא ואין עושין עיבור לעיר וכן משמע בירושלמי דגרסינן ואין עושין אותו חיבור לעיר ור"ת מקייס גירסת הספרים ומפרש דאין נותנין לזה הבית דין עיבור שבין ב' עיירות דלרבנן לעיר אחת בפני עצמה אין לה קרפף כדאמרינן (שם דף מ.) לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות ואם היה לזה הבית ד' אמות היה לו דין עיר אחת נתת לו קרפף כמו לעיר והיינו נותנין לבית זה ולעיר שאלנו ב' קרפיפות כמו בשתי עיירות לרב הונא ולחייא בר רב קרפף אחד לשתיהן דעל כרחך לזו דוקא נקטי רבנן שתי עיירות דהוא הדין עיר ובית אלא אגב דנקט ר"מ עיר נקטי רבנן שתי עיירות דהא לחייא בר רב דאמר קרפף אחד לשתיהן על כרחך לא נקטי רבנן שתי עיירות דווקא דהוא הדין עיר ובית דע"י בורגנין המובלעים בתוך שבעים אמה ושיירייס הולך כדמוכח פרק עושין פסין (שם דף כא.) ומיהו אין נראה שיחשב בית כעיר לגמרי ליתן קרפף לבית אחד בפני עצמו לר"מ ולרב הונא אליבא דרבנן ליתן לשני בתים בלא עיר קרפף לזו וקרפף לזו ואע"פ שלחייא בר רב אליבא דרבנן הוי בית כעיר לגמרי שנותנין לשני בתים בלא עיר קרפף אחד לשתיהן דאי לאו הכי עיר שאין לה חומה בתוך יתחברו הבתים ליחשב אחת אם לא על ידי דמיבלען כל אחת ואחת בתוך שבעים אמה ושיריס של חברתה דאין סברא להלריך שיגיע זו לזו[ט]:

ואע"ג

ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות ואין האחין והשותפין חולקין בו לימא רבי היא ולא רבנן אפילו תימא רבנן עד כאן לא קאמרי רבנן[ט] התם אלא לענין סוכה דדירת עראי היא אבל לגבי בית דדירת קבע הוא אפי' רבנן מודו דאי אית ביה ד' אמות על ד' אמות דיירי ביה אינשי ואי לא לא דיירי ביה אינשי: אמר מר פטור מן המזוזה ומן המעקה ואין מטמא בנגעים ואינו נחלט בבתי ערי חומה ואין חוזרין עליו מעורכי המלחמה מ"ט דבית כתיב בהו בבולהו ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב מ"ט דלא חזי לדירה [א]עירובי חצירות אין מניחין בו אבל [ב]שיתוף מניחין בו מ"ט דלא גרע מחצר שבמבוי [ג]דתנן [ג]עירובי חצירות בחצר שיתופי מבוי במבוי והוינן בה עירובי חצירות בחצר והתנן [ד]הנותן [ד]עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב [ה]והדר שם אינו אוסר אלא אימא [ה]עירובי חצירות בבית שבחצר [ו]ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי והאי לא גרע מחצר שבמבוי [ו]ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות דאפי' כבורגנין לא משוינן ליה מ"ט בורגנין חזו למילתייהו והאי לא חזי למילתיה ואין האחין והשותפין חולקין בו טעמא דלית ביה ד' אמות הא אית ביה ד' אמות חולקין והתנן [ז]אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה אלא אימא [ח]אין בו דין חלוקה [ט]כחצר דאמר רב הונא חצר לפי פתחיה מתחלקת ורב חסדא אמר [י]נותן לכל פתח ופתח ארבע אמות והשאר חולקין אותו בשוה דהני מילי בית דלמהוי קאי יהבינא ליה חצר האי דלמיסתר קאי לא יהבינן ליה חצר: [כ]היתה גבוהה מעשרים אמה ובא למעטה בברים וכסתות לא הוי מיעוט

ואע"ג

משתמר ויהיו כל החלרות כולן כאילו תשמישן להיות אחד: **מי מינטר** לא גרסינן. דאי משום נטירותא תרוייהו נטירותא בעו ועוד דבחלר מנטר הוא בכלי ומעירוב פריך דבעיא בית דירה כדמוכח לקמן. אלא הכי גרסינן **עירובי חלירות בחלר והתנן הנותן לא עירובו בו**. עירוב הנבוי מבתי החלר ונתנו בבית שער היינו בית קטן שלפני שער החלר או מבפנים או מבחוץ ושומר הפתח יושב שם: **אלסדרה**. שלפני הבית שקורין פורטיק"א: **מרפסת**. עלייה מרוכה על פני החלר[ז] על פני רשות הרבים ובה פתחים הרבה לפי מחילותיה ודיוריו בכל אחת ואחת ועושין מרפסת מרוכה לפני הפתחים כאורך עלייה וכולן עולים בסולם אחד למרפסת ולרך המרפסת נכנסין ויולאין כולן. מרפסת אלוי"ר סולם אשקל"א: **אינו עירוב**. דלא חזי לדירה שכל היולא ונכנס עובר עליו: **אלא הכי קאמר עירובי חלירות בבית שבחלר**. והאי בחלר דקתני לאו בחוירא אלא באחד הבתים שבה ולאפוקי בית שבחלר אחרת שאין מלרפן. ושיתופי מבואות דקתני במבוי ה"נ קאמר באחת החלרות שבמבוי ולאפוקי חלר שבמבוי אחרת: **בורגנין**. לריף שעושין מן ערבה וקניס לשומרי פירות או לגידי עופות ותניא בעירובין בכילד מעברין (דף נה:) בורגנין מתעברין עמה: **למלפייהו**. לגינת לילה לאדם אחד: **הא לא חזי למלפיה**. דכל בית עשוי לדירת קבע תמיד: **הכי קאמר אין בו דין חלוקה בחלר**. ומהו דין חלוקה כדרב הונא ורב חסדא: **חלר מתחלקת לפי פתחיה**. חלר שהיו בתים פתוחין לה וחלקוה שני חחין ביניהם זה נטל שלשה בתים קטנים וזה נטל כנגדן בית גדול אם בתו לחלק חוריא של חלר זה שנטל שלשה בתים הקטנים נוטל ג' חלקים כמנין שלשה פתחים וזה נוטל רביע לפי שהחלר עשוי ליליאה ויליאה שדרך החלר נכנסין ויולאין מן הבתים לרה"ר ומכניסין משאותיהן ופורקין לפני פתחיהם לפיכך חלר מתחלקת לפי הפתחים: **ורב חסדא אמר**. אין לריך ליתן לכל פתח אלא ד"ל כנגדן מן הפתח והלאה ולחבן ברוחב הפתח ואפילו הוא רחב י' אמות נוטל ד' אמות במשך וכנגד כל רחבו לפרק משאו. ובית קטן זה הפחות מד' אין לפתחו דין חלוקה ליטול בחלר לא כרב הונא ולא כרב חסדא: **דהני מילי**. דשקיל חלק בחלר בית דלמיהוי קאי ומבעי ליה לחלר לפרק משאו: **היתה גבוהה מעשרים**. פיסקי שמועות הן של כל בני היישיבה שהיו במדרשו של רב אשי שסידרו הגמרא: **ובא למעטה**. למעט גובה חללה מכ' ונותן בקרקעיתה להגביה: **לא הוי מיעוט**. שאין סופו להגיע שם כל ז' מפני הפסד ממונו:

ואע"ג

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"א מהלכות עירובין הלכה טו סמג עשין ח טוש"ע א"ח סי' שסו סעיף ג:

טו ב מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף א:

טז ג מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף ג:

יז ד מיי' שם פ"ד הל' ח סמג שם טוש"ע א"ח סי' שע סעיף א:

יח ה מיי' שם פ"א הל' טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ג:

יט ו מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף א:

כ ז מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה ב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלח סעיף ו:

כא ח ט מיי' פ"א מהל' שבתות הלכה ד סמג עשין סב טוש"ע א"ח סימן קעב סעיף א:

כב י מיי' שם פ"ב הלכה א טוש"ע שם סעיף א:

כג כ מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה יג טוש"ע א"ח סימן תרלג סעיף ג:

רבינו חננאל

ואוקימנא אפילו לרבנן דמכשרי בסוכה במחוזקת ראשו ורובו, משום דהיא דירת עראי, אבל בית דהיא דירת קבע, אפילו רבנן מודו (ו)שאינו בית דירה. לא מקרי בית דירה עד שיהא בו ד' אמות על ד' אמות וכל שכן [יותר מ]ד'. אמר מר פטור מן המזוזה ומן המעקה כו'. הני הא בהדיא כתיב בהו קרא בית, מזוזה, שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך. מעקה, שנאמר כי תבנה בית חדש. אינו נחלט, שנאמר כי ימכור בית מושב וגו'. וכתיב בערכי המלחמה, מי האיש אשר בנה בית חדש. בנגעים, כתיב כנגע נראה לי בבית. ואין מערבין בו ואין משתתפין בו ואין מניחין בו עירוב. מאי טעמא, דכיון דאין בו ארבע אמות על ארבע אמות לאו דירה היא. אבל שיתופי מבוי מניחין בו, וקיימא לן עירובי חצרות בבית שבחצר ושיתופי מבוי בחצר שבמבוי, (והא) ובית שאין בו ד' אמות, לא גרע מחצר שבמבוי. ואין עושין אותו עיבור בין שתי עיירות, משום דאתקן לדירה ולא חזי לדירה, אבל בורגנין חזו למלתיהו. ואין האחין והשותפין חולקין בו. דאוקימנא אין בו דין חלוקה כמו בית, שיש בו חלק בחצר. כי הא דאמר רב הונא חצר מתחלקת לפי פתחיה, רב חסדא אמר נותן ד' אמות לכל פתח ופתח והשאר חולקין בשוה. הני מילי בית דקאי לדירה, אבל האי כיון דלמיסתר קאי לית ליה מידי בחצר. היתה גבוהה מכ' אמה ומיעטה בברים וכסתות,

---

לעזי רש"י

פורטיק"א (פורק"א). אכסדרה.
אלוי"ר (אלידוי"ר). מרפסת.
אשקל"א (דיגרי"ד). מדרגות.

מוסף רש"י

חצר לפי פתחיה מתחלקת. היתה לו חלר וכה שני בתים ואחד מהן פתוחין לו שני פתחים לחלר, ולבית השני אין פתוח לחלר אלא פתח אחד ומחולק נכסיו על פיו ונותן לאחד לחותן בו ולשני לשמעון וחלר לא מילקן, אם בלו לחלוק את החלר זה שיש לו שני פתחים נוטל שני חלקים בחלר ואחיו נוטל חלק אחד (ב"ב יא.). **לכל פתח ופתח ארבע אמות.** כדוחק החלר לחלן מן הפתח כנגד הדוחק כפי דוחק הפתח (שם).

מוסף תוספות

א. מאי נפקא מינה מאותו בית. תוס' ערוכין מ: ד"ה רב הונא. ב. דאמרי אין נותנין קרפף אלא לשתי עיירות ומפרש רב הונא אליבא דרבנן דנותנין לשתי עיירות שתי קרפיפות אפילו בלא בית נמי. תוס' הרא"ש. ג. ד' אמות או ג'. ר"פ עירובין מ. ד. וכיון דאיכא יותר צריך בית לעבר בין שתיהן בין לרב הונא בין לחייא בר רב, תוס' הרא"ש. ה. שאין מקומה עולה למנין אויר. ר"פ שם. ו. ונמצא ביניהם יותר מקמ"א. שם. ז. שיש בורגנין משבעים אמה לשבעים אמה. רש"י עירובין כא. ח. ואין מתעברין עם העיר, דבבבל איכא בידקי דמיא ושטפי להו, הלכך לא חשיבי מידי. שם. ט. מיהו ליתן קרפיפות לרב הונא בבית הסמוך לעיר כמו לשתי עיירות לא מסתבר. [דבי היכי] דלר"מ עיר דוקא דהא קרא קדריש ה"נ נראה דלרבנן עיירות דוקא. אבל לחבר בית לעיר למדוד תחום העיר מן הבית או לחבר שני בתים יחד בעיר שאין לה חומה משערינן בשבעים אמה ושיריים. לא"ש עירובין פ"ס ע"ג.

מסורת הש"ס

א) [ל"ל הכא], ב) [נדצ"ל דתניא], ג) עירובין פה:, ד) [שם], ה) ב"ב יא., ו) י"ג מאלר, ז) בס"א נוסף: או,

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם. לא דמי לארנקי דפ' חלון (עירובין דף עט.) דאיכא למאן דאמר דאפילו ארנקי מבטל איגיס: **בית** שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל. כך היא הגירסא בכל הספרים כאן ובפרק חלון (שם דף עח:) דמייתי לה למתניתין דתרין שבין שתי תיבות מלא קש או תבן[א] מערבין אגיס ואין מערבין אחד מלא עפר או מלא צרורות מערבין אחד ואין מערבין אגיס והיא משנה במסכת אהלות פט"ו ולא כתב שם תבן אלא עפר או צרורות ומשום דמייתי לה הכא ובעירובין אתבן טעו להגיה הספרים תבן במקום עפר ולא גרסינן נמי במסכת אהלות וביטלו בטל אלא טומאה בוקעת ועולה טומאה בוקעת ויורדת והיא היא דהא בהא תליא[ב] אלא שדרך הש"ס לקבר משניות של סדר טהרות כמגילת אין [לומר] דהך דמייתי [הכא] בריית היא דאין לו להביא מן המשנה אין המשנה בית שמילאהו עפר או צרורות וביטלו וכן כרי של תבואה וגל של צרורות אפי' כגלו של עכן אפילו טומאה בלא הכלים טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת פי' לפי שהם מבוטלים והא דקאמר תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן אע"ג דבמתניתין דאהלות לא איירי רבנן מידי בתבן מ"ש הוא דילא ליה כיון דבעפר וצרורות מצרכי רבנן ביטול כ"ש בתבן וכן פרק חלון (שם עט.) קאמר מאן תנא אהלות רבי יוסי היא ופריך אי רבי יוסי אפיכא שמעינן ליה בין אתבן בין אצרורות פריך מטעמא דפריש אע"ג דלא קתני תבן במתני' דאהלות והא דפשיטא לן הכא דתבן וביטלו הוי מעוטא אפי' לרבנן דייק לה מדקתני במתניתין דאהלות אפילו כרי של תבואה דמהני ביטול כ"ש בתבן והא דקאמר עפר סתם מחלוקת רבי יוסי ורבנן הוי מני למימר דבעפר ואין עתיד לפנותו נמי פליגי דלרבנן לא בטיל אלא מ"כ בטלו ג' ואין עתיד לפנותו לאו היינו ביטלו כדמוכח הכא אלא משום ר' יוסי נקט עפר סתם דאפילו בסתם קבטיל ולא חש להאריך לומר תבן ועפר שאין עתיד לפנות ועפר סתם מחלוקת:

והוצין יורדין בתוך ב'. וא"ת כשנלתה מרובה מחמתו אמאי כשרה הא אי קלשת היו ההוצין טופלין כדאשכחן בעירובין (דף ג.) גבי מקלת סכך בתוך כ' ומקלת סכך למעלה דפסלינן הסוכה דכי קלשת לה הוי לה חמתה מרובה מצלתה ועל כורחין פי' לפי שלא יכול להתקייס הסכך בתוך עשרים דמחמת קליסותו יבא הרוח ויפזר או יפול דאין לפרש אפילו היה מתקייס כך הוה ליה חמתו מרובה שבזה לא היו מכשירין אינך אמוראי דהתם כיון דאין צלתה מרובה אלא על ידי סכך של מעלה מכ' הוה ליה סכך פסול [6] מצטרף בהדי סכך כשר ויש לומר דהכא יש לנו להכשיר יותר שיש רוב הוצין ורוויין הן להתקייס בקל כך אם היה שם דבר הסומכת: ממנו ד' אמות: **פסולה.** דלא הוכשרו באיצטבא זו אלא שתי דפנות אותו שסמוך לה מן הצד והאמצעי שראש האיצטבא מגיע לו: **פחות מד' אמות כשרה.** שאף הוא הוכשר על ידה דקי"ל (לקמן דף ו:) הלכה למשה מסיני דמכשרי סוכה על ידי עקימת דופן עד ארבע אמות חסר משהו ורואין סכך העליון המחובר לדופן הרחוק כאילו הוא מן הדופן עצמו ועקום עד כנגד שפת האיצטבא. וכאן מודדין את גובהן משפת האיצטבא ולמעלה ואף על פי שמתחתיו נמשך כלפי חוץ הואיל וראשו אינו כלה ע"כ זהו גובה חללה והרי נתמעט חללה מתחתיו: **כיצד שנפחתה.** גגו וגגין שלהם חלקים הן ושוין ולא משופעים ונפחת הגג באמצעו: **וסיכך.** בסכך כשר על פי הפחת ונמצא סכך הכשר מופלג מן הדפנות לכל לד: **פחות מארבע אמות כשרה.** שדופני הבית נעשין לה דפנות והתקרה פסולה המפסקת בינתיים רואין אותה כאילו היא מן הדופן ונעקם הדופן עד כאן ואין כאן סכך פסול אלא דופן ומחובר לסכך כשר: **הפס הוא.** דאמר דופן עקומה משום דדופן דילה חזי לדופן דאינו גבוה מכשיעור ואין צריך לעקמו אלא כדי לקרבו לסכך: **אבל הכא דלא חזי לדופן.** ועקימותו משום דליתחזי למיהוי דופן הוא לא אמר קא משמע לן: **וחקק בה.** גומא באמצע: **כדי להשלימה לעשרה.** כנגד הגומא ובאותה גומא הכשר סוכה באורך ורוחב:

ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין ביטולו ביטול: תבן וביטלו. בפיו לשבעה: **תבן ואין עתיד לפנותו.** ולא לצורך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא בטלו ממש בפיו: **או עפר.** נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו: **מחלוקת ר' יוסי ור' יוסי.** וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת דבטיל לר' יוסי מסתמא ואפי' לא בטלו בפיו ולרבנן לא בטיל. והא דנקט עפר סתם משום כחו דר' יוסי דאפי' סתם לא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא אמר דבטיל אבל תבן דאפי' אינה בוקעת למעלה מן הגג אבל טומאה לגלה שאין לה אהל חלל טפח אינה בוקעת ועולה וכן הלכה למשה מסיני. והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו הויין לגלה ובוקעת אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל: **תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל.** ופליג בין אתבן בין אצרורות דצרורות היינו עפר וקאמר ת"ק דצריך ביטול וא"ל ר' יוסי תבן אם יודע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מגלוי וצרורות אפי' מסתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא מסתמא בטל אלא א"כ ידוע דעתיד לפנותו דהיינו הוי כסתם תבן ולא בטיל. אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו כולהו מודו דבטיל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיולא בו או אפי' עפר סתם מחלוקת דלרבי יוסי בטיל: **והולין.** של סכך דאסיהן התלויין: **אם נלסם.** של אותם הולין מרובה ממחמתם אי הוי שקלת ליה לסכך העליון: **כשרה.** דמגינן עשרים מהן ולמטה: **סבר אביי למימר.** דכי היכי דבגובה לא ממעטי להכשיר היכא שחמתן מרובה מצלתן בגמוכה נמי לא ממעטי לפסול ואם חמתן מרובה מצלתן כשרה: **דופן האמצעי.** דסתם סוכה בת שלשה דפנות כי מתניתין והרביעית היא כולה פתח: **על פני כולה.** שמגיעין ג' ראשי האיצטבא לג' דפנות הצדדין ואיצטבא הוא בין אבנים וטיט אם יש בה באיצטבא שיעור הכשר סוכה קטנה שבעה טפחים ומשהו דהיינו רחשו ורוחו ואלתו: **כשרה.** כל הסוכה שיש לה ג' דפנות והאי הכשר סוכה אפי' מן האיצטבא והלאה דמגינן חללה מראש האיצטבא ומעלה ונמצא דופן אמצעי כולו כשר ודפנות הצדדים ברחב האיצטבא הוכשרו בה הרי כאן סוכה קטנה כשרה ואמרינן לקמן (דף יט.) פסל היולא מן הסוכה נידון כסוכה ומפרשינן ליה אם יש הכשר סוכה ביחד ועוד יש בסוכה משם והלאה פסל היינו סכך העשוי בפסולת גורן ויקב שזהו דרכן ליעשות ויולא מהכשר סוכה שאין לו הכשר דפנות נידון כסוכה הלכך כל הסוכה כמות שהיא גדולה כשרה: **מן הצד.** כגון אם בנה האיצטבא על פני אחד מדופני הצדדים: **אם יש משפת איצטבא ולכותל.** הני שהרחיקו פחות מארבע אמות כשרה. אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות פחות מיכן כשרה. מאי קמ"ל דופן עקומה, תנינא בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין כותל לסיכוך ד' אמות פסולה. ודחינן שאני התם משום דבדוכתיה דופן מעליא היא, דפחות מכ' אמה היא, אבל הכא שזה הדופן גבוה יותר מכ' אמה, ולגבי זו הסוכה דופן פסולה היא אימא לא, קמ"ל. **היתה גבוהה מעשרים אמה** ובנה בתוכה באמצעיתה האיצטבא, אם יש משפת האיצטבא ולכותלי הסוכה ד' אמות ריוח לכל רוח פסולה, פחות מד' אמות כשרה. ואתא לאשמעינן דמכשירין דופן עקומה ואפילו מכל רוח. **היתה פחותה מי' וחקק בתוכה** להשלימה לי' טפחים, אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים [פסולה],

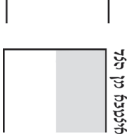

ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעי על פני כולה ויש בה הכשר סוכה כשרה ומן הצד אם יש משפת איצטבא לכותל ד"א פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה תנינא [7] בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה הא פחות מכאן כשרה מהו דתימא התם הוא דחזיא לדופן אבל הכא דלא חזיא לדופן אימא לא קמ"ל היתה גבוהה מכ' אמה ובנה איצטבא באמצעיתה אם יש משפת איצטבא ולדופן ארבע אמות לכל רוח ורוח פסולה פחות מארבע אמות כשרה מאי קא משמע לן דאמרינן דופן עקומה היינו הך מהו דתימא דופן עקומה מרוח אחת אמרינן אבל כל רוח ורוח לא קא משמע לן [8] היתה פחותה מי' טפחים וחקק בה כדי להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פחות

א) [כדכתוב לה: פסחים מד.]. ב) עירובין עמ: אהלות פט"ו מ"ז. ג) [מוספתא דאהלות פט"ו ה"ס עירובין עט.]. ד) לקמן יז.

גליון הש"ם

תוס' ד"ה והוצין וכו' מצטרף בהדי סכך בשר. עי' לקמן דף ט ע"ב תוס' ד"ה הא קא מצטרף:

מוסף רש"י

בית. שטומאת מת בתוכו ומילאהו עפר או צרורות וביטלו מבוטל והוי טומאה רצוצה שאין לה אהל לעצמה ובוקעת ועולה עד לרקיע ומטמא על הגג טמא וכל טומאה שאין לה אהל טפח בוקעת ועולה עד הרקיע כדאמר בברכות בפרק מי שמתו (ערובין עח). **לא ביטלו לא.** בטל ואין הטומאה בוקעת למעלה מן הגג, שיש לה אהל לעצמה (שם עט). **תבן ואין עתיד לפנותו.** מלגאוהו תבן ויודעין אנו שאינו צריך לו מכל מקום לא ביטלו בפירוש, **הרי הוא כעפר סתם.** כעפר שאין אנו יודעין אם עתיד לפנותו אי לא, דסתמיה בטל, **עפר ועתיד לפנותו.** ויודעין אנו שיפנהו דלאו סתמא הוא, **הרי הוא כסתם תבן.** שאין אנו יודעין אם יפנהו אם לאו, דסתמא לא בטיל (שם). **בית שנפחת וסיכך על גביו.** גגו נפחת באמצעו רחוק מן הדפנות לכל לד וסיכך על הפחת באמצעו ונמצא מקרת הבית, שהיא פסולה משום עשרה ולא מן העשיר, משסקת בין דפנות לסכך כשר, **אם יש מן הכותל לסיכוך ד"א פסולה.** דבתרגנו אמות לא נאמר למשה מסיני דופן עקומה, אבל בפחות כשרה, הלכה למשה מסיני רואין מקרת הבית כאילו היא הדופן שנעקם למעלה ואין כאן סכך פסול לפסול הסוכה ולא יש מן מתח זה (לקמן יז).

מוסף תוספות

א. לאו שתימה היא, דלא מבטיל ליה התם, דסופו לילטל. רש"י עירובין עמ: **ב.** דהוי לה טומאה רצוצה בוקעת ועולה משום דבילטל אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל. ר"ש. **ג.** דהא קתני בהדיא בית שמלאהו עפר ובטלו בטל, דוקא שבטלו לעולם. ריעב"ש.

רבינו חננאל

אע"ג דביטלו לא הוי מיעוט, בטלה דעתו אצל כל אדם שאין אדם נותן במקום עפר ואבנים, כרים וכסתות. **תבן וביטלו** הוי מיעוט וכל שכן עפר וביטלו, כגון שהסכים שלא ליטלו משם לעולם. תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם, מחלוקת ר' יוסי ורבנן, לר' יוסי בטל לרבנן לא בטל. דתנן בית שמילאו עפר [נ"א:

כד א מיי' פ"ד מה"ל סוכה הל' יג טוש"ע א"ח סי' תכ"ג ס"ד:
כה ב מיי' שם וסמג עשין ס"ג וטוש"ע שם ומיי' פכ"ד מה"ל טומאת מת הלכה ג:
כו ג מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה יג וסמג וטוש"ע שם סעיף ב:
כז ד מיי' פ"ס שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ט:
כח ה מיי' פ"ד שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ה:
כט ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:
ל ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לא ח מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף י:

רבינו חננאל (המשך)

תבן) או צרורות וביטלו, דייקינן מינה מדקתני וביטלו מכלל שאם לא ביטלו מפורש אלא בסתם אינן מבוטלים. ותני עלה, ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו, הרי הוא כעפר סתם וביטלו. עפר ועתיד לפנותו, הרי הוא כסתם תבן ולא ביטלו. ש"מ תבן ואין עתיד לפנותו לתנא דידן לא בטל, לר' יוסי בטל, וכן עפר סתם לר' יוסי בטל, לתנא דידן דקתני צרורות וביטלו, מכלל דסתמא לא בטלי. **היתה גבוהה** מכ' אמה והוצין יורדין לתוך כ' רואים אם צילתן של הוצין הללו מרובין מחמתן, כשרה, דחשבינן אלו ההוצין הן הן הסכך. **היתה גבוהה עשרה טפחים** והוצין יורדין לתוך עשרה טפחים, ג) דחה רבא דברי אביי ואמר דירה סרוחה היא ופסולה. **היתה גבוהה מעשרים [אמה]** ובנה בה איצטבא כנגד דופן האמצעית על פני כל הסוכה, ויש בזו האיצטבא ד' טפחים שהן הכשר סוכה קטנה כשרה. בנה זו האיצטבא מן הצד, אם יש משפת איצטבא ולכותל ד' אמות פסולה, פחות מיכן כשרה. מאי קמ"ל דופן עקומה, תנינא בית שנפחת וסיכך על גביו אם יש בין כותל לסיכוך ד' אמות פסולה. ודחינן שאני התם משום דבדוכתיה דופן מעליא היא, דפחות מכ' אמה היא, אבל הכא שזה הדופן גבוה יותר מכ' אמה, ולגבי זו הסוכה דופן פסולה היא אימא לא, קמ"ל. **היתה גבוהה מעשרים אמה** ובנה בתוכה באמצעיתה האיצטבא, אם יש משפת האיצטבא ולכותלי הסוכה ד' אמות ריוח לכל רוח פסולה, פחות מד' אמות כשרה. ואתא לאשמעינן דמכשירין דופן עקומה ואפילו מכל רוח. **היתה פחותה מי' וחקק בתוכה** להשלימה לי' טפחים, אם יש משפת חקק ולכותלי ג' טפחים [פסולה],

---

ג) נראה דחסר כדברי רבינו ול"ל וסכך אביי למימר דאם תמתם מרובה מצלתם כשירה ודחה רבא וכו'.

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הל' יא טוש"ע ס"א סי' תכל סעיף ו:

פחות משלשה טפחים בשרה. מכאן קשיא לפי מה שפי' בקונטרס בריש פרק שני דגיטין (דף טו:) גבי גידול חמשה ממשה אין מצטרפין לאסר דאסר היה חרין עמוק חמשה ומקיפו מחילה חמשה אין מצטרפין להיות בתוכו רשות היחיד הא מאשכחן הכא לענין סוכה דמצטרפין וכן בפ"ק דשבת (דף ז:) גבי בית דאין תוכו עשרה דאסר חקק בו ארבעה על ארבעה חשיב כולה רשות היחיד מיהו הניא איכא לדחות שחקק ארבעה בעומק עשרה ועוד מקשה דגינו תם מהא דאמר פ' בתרא דעירובין (דף עט:) ובשבת פרק הזורק (דף עט.) דבור וחולייתה מצטרפין לעשרה ועוד אמרינן בסוף פרק כל גגות (עירובין לג:) גבי שתי חצירות זו למעלה מזו ויש גידול חמשה ומחילה חמשה דמוהה רב אסקלא בתחתונה הוחיל ורוחה פני עשרה דמערבת שניה ולא מערבת אחד אלא יש לומר[א] דגידול חמשה ומחילה חמשה לענין שתי חצירות זו למעלה מזו איירי בכל גגות ולענין עירוב אי נמי לענין תל ברשות הרבים גבוה חמשה והקיף על גביו מחילה חמשה דלא חשיב רשות היחיד לענין שבת ולא"ת ויחשבה רשות היחיד מטעם דאי בעי מנח עליה מידי ומשתמש כדאשכחן בריש חלון (שם דף עח. ושם) גבי עמוד ברשות הרבים גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו ואם מילאו כולו ביתדות חשיב כולו רשות היחיד הוחיל ואי בעי מנח ליה מידי ומשתמש ודייק לה מהא דאמר רבי יוחנן בור וחוליא מצטרפין לעשרה כלומר וכי היכי דמצטרפי לעשרה לענין עומק הוא הדין דמצטרפי לארבעה לענין רוחב דממתני' דשבת פרק הזורק (דף עט.) ובפרק המולח תפילין (עירובין דף עט:) דקתני חוליית הבור שהן גבוהין עשרה ורחבין ד' דייק לה ר' יוחנן וכי היכי דקתני עשרה קתני נמי ד' ואמאי חשיב רשות היחיד הא לא משתמש ליה ברוחב שהאויר מפסיק אלא מאי איא לך למימר דמנח ליה מידי ומשתמש ה"נ וי"ל דהכא מיירי בתל שהוא רחב הרבה בעשר אמות או בעשרים כעין אחר דלא שייך להחשיבו רשות היחיד מטעם דאי מנח עליה מידי אלא בדבר אר כעין עמוד רוחב ד' ולא"ת בפ"ק דשבת (דף ז:) גבי בית שאין תוכו עשרה וחקק בו להשלימו לעשרה[ב] אמאי לא מחלק כי האי גוונא אם יש משפת חקק ולכותל שאבה טפחים ויש לומר דלא דמי רשות שבת שהוא למנוע רגל רבים לסוכה דבעינן מחילות סמוכות לסכך[ג]: [ועי' תוס' שבת ז: ד"ה ואם]

סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא. לבסוף מסיק בעינן מחילות הינכרות ולא דמי לסיכך על גבי אכסדרה שאין לה פלימין דשילהי פירקין (דף יח:) דפי תקרה[ד] חשיב שפיר מחילות הינכרות: **אבל** על שפת הגג כשרה לדברי הכל. דחשיב מחילות ינכרות טפי מעמוד משום דינכרות בבית[ה]:

דיומדי סוכה טפח. והא דבעינן אמה גבי פסי בירלות פרק עושין פסין (עירובין דף יח:) גבי מחילות שבת אחמירו[ו]: **עשרה** טפחים מגלן. והא דבעינן נמי גבי שבת מחילה עשרה מהכא ילפינן:

יו"ל

פחות משלשה טפחים כשרה מאי שנא התם דאמרת פחות מארבע אמות ומאי שנא הכא דאמרת פחות משלשה טפחים התם דאיתיה לדופן פחות מארבע אמות סגיא הכא לשוויי לדופן פחות משלשה טפחים אין אי לא לא היתה גבוהה מעשרים אמה ובנה בה עמוד שהוא גבוה עשרה טפחים ויש בו הכשר סוכה סבר אביי למימר גוד אסיק מחיצתא א"ל רבא בעינן מחיצות הניכרות וליכא ת"ר נעץ ארבעה [ב]קונדיסין וסיכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין אמר רב הונא מחלוקת על שפת הגג דר' יעקב סבר אמרינן גוד אסיק מחיצתא ורבנן סברי לא אמרינן גוד אסיק מחיצתא אבל [ג]באמצע הגג דברי הכל פסולה ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת איבעיא להו באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה או דלמא [ד]בין בזו ובין בזו מחלוקת תיקו מיתיבי נעץ ד' קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין והא ארץ דכאמצע הגג דמי וקא מכשיר רבי יעקב תיובתא דרב הונא תיובתא ועוד באמצע הוא דפליגי אבל על שפת הגג דברי הכל כשרה [ה]לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בתרתי אמר לך רב הונא פליגי באמצע הגג והוא הדין על שפת הגג והאי דקמיפלגי באמצע הגג להודיעך כחו דר' יעקב דאפילו באמצע הגג נמי מכשיר ת"ר [ו]נעץ ארבעה קונדיסין בארץ וסיכך על גבן ר' יעקב אומר רואין כל שאילו יחקקו ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן נידונין משום דיומד ואם לאו אין נידונין משום דיומד שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה טפח וחכמים אומרים עד שיהו שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח: ושאינה גבוהה עשרה טפחים: מגלן אתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו [ז]בכולה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יונתן [ח]וארון תשעה [ט]וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב [י]ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא

פחות מן שלשה טפחים. כלבוד הלכה למשה מסיני וחשבינן ליה כאילו החקק לבוד ומגיע עד הכותל. לבוד סניף אפוסטי"ק בלע"ז דבר שמאריכין אותו על ידי סניפין כדי לסמוך חקק על חקק: **הסם דאיכיה לדופן פחות מארבע אמות.** הסם דאיכא שם דופן עליו דכל דופן שאינו פחות מי' שמו דופן ואפילו גבוה עד לרקיע הלכך עד ארבע אמות חסר משהו אגמריה רחמנא למשה דופן עקומה: **הלא.** פחות מי' אין שם דופן עליו אלא השתא הוא דבעינן לשוייה דופן הלכך במה שאינו דופן לא אגמרי' רחמנא דהא דופן עקומה אגמרי' והאי לאו דופן הוא והלכך פחות מג' טפחים בכל דוכתא לבוד הוא שפיר דמי ואי לא לא: **ובנה בה עמוד גבוה עשרה.** לחזק מן דפנות הרבה וכו הכשר סוכה שיש בראשו שבעה [ט]ומשהו על שבעה ומשהו: **גוד אסיק מחילתא.** של עמוד שמבחוץ סביב הגביהם עשרה סביבות ראשו והרי יש בהן גובה י' וחשובה סוכה על ראשו ודופני העמוד דופנותיה על ידי גוד אסיק וסכך של מעלה כשר לה דאינו למעלה מכ' מרחש העמוד: **מחלוקת על שפת הגג.** דמחילת הבית תחתיה כנגד בין הקונדיסין ואיכא למימר גוד אסיק והכא לא אמרינן דבעינן מחילות ינכרות: **אבל באמצע הגג.** שאין תחתיה מחילות סביב דברי הכל פסולה ולא דייה בארבעת הקונדיסין להיות לה שם ד' מחילות: הכי גרסינן **ורב נחמן אמר באמצע הגג מחלוקת.** ועל ידי הקונדיסין ר' יעקב מכשירה וכגון שהן רחב טפח לכל לידיהן דאיכא שם מחילות טפח מצפון לדרום ושם מחילות טפח ממזרח למערב בכל אחת ואחת כדלקמן ורבנן סברי לא מתכשרא אלא בשתי מחילות כהלכתן כשיעור משך סוכה ובשלישית אפילו טפח: **אבל בשפת הגג דברי הכל כשרה.** דאמרי' גוד אסיק: **דלי באמצע הגג דמי.** דאין מחילות תחתיה דומיא הגג אבל אם אינו נידון משום דיומד לא אמר מחלוקת על שפת הגג ואנן מצינו למידק ממתני' דבשפת הגג דברי הכל כשרה: **כל שאילו יחקקו ויחלקו.** בקונדיסין עגולין קא אמר רואין כל שיש בעוביין כל כך שאילו יחקק וינטל עובי עיגולן וירבעום ויחלקו ויש בהן טפח לכאן וטפח לכאן ולאחר שירבעום יחלקום מבפניס ויעשו אותם כעין מרובעים שלנו שיש להם שתי דפנות שאם תאמר זוקפן אחד מדפנותיה עומד ממזרח למערב והשני מצפון לדרום: **נידון משום דיומד.** אתה דנו להכשיר כדין שאמרו חכמים לענין פסי בירלות בעירובין (דף יח:) שיתרין בארבעה דיומדין ועל שם שיש לכל אחד שתי מחילות קרי להו דיומדין דיו עמודין שני עמודין: **שהיה רבי יעקב אומר דיומדי סוכה דיו בטפח.** ולא כשל פסי בירלות שהשריכום אמה לכאן ואמה לכאן ועל כרחיך הא דרבי יעקב דאמר יחקקו ויחלקו בעגולין קאמר דאי במרובעין לא אמר אלא יחלקו דהכי אמרי להו בעירובין: **שיש כהלכתן.** באורך כל הסוכה ובארחבה אחד לארכה ואחד לרחבה: **ושלישית אפילו טפח.** דהכי אגמריה רחמנא למשה מסיני דבשלישית סגי ליה בטפח: **בכולי סדר מועד.** להך מילתא דלקמן: **ארון תשעה.** גובהו דכתיב [שמות כה] ואמה ואמה קומתו ואמה בת ששה טפחים: ותניא

א) גי' הערוך קונטסין בטי"ת, ב) [תוספות פ"א ה"ט], ג) שבת מד: מגילה ז., ד) שבת לב. עירובין ד: סנהדרין ו., ה) נדה כו:, ו) [עי' רש"ל מ"ש על רש"י דלעיל ע"ל ד"ה אם יש בה],

תורה אור השלם

1. וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שָׁם וְדִבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֹּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כה כב

גליון הש"ם

גמ' לימא תיהוי תיובתיה דר"ה בתרתי. כעין זה לקמן דף נא ע"ל גיטין דף מא ע"ב:

לעזי רש"י

אפושטי"ק. נוסף.

מוסף רש"י

בכולה סדר מועד כל כי האי זוגא. שהוכלה שם זוג זה של ארבע אמות הללו (מגילה ז.). חלופי ר' יוחנן. יש מתלמידי ר' יוחנן ומעייל ר' יונתן (שבת נד:). הרי כאן עשרה. גובה מן הקרקע (סנהדרין ז.).

מוסף תוספות

א. דאם הבור רחב ד' ואינו עמוק עשרה אלא ע"י צירוף חוליא דה"י גמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הבור מבפנים גבוהים עשרה. תוס' עירובין עח. ד"ה אלא. ב. [ד]מהני חקיקה אפילו מופלגת מן הכותל הרבה. תוס' שבת ז: ד"ה ואם. ג. כדי שיהיו דפנות הסוכה נראות כשלה. ריטב"א. ד. עוביין של נסרים בחודן. רש"י סוכה יח: ה. אבל מחיצות של עמוד אין להם תוך הילכך לאו ניכרות ניהו. ר' אנטיפס מן הסר. ו. דבעינן ד' מחיצות מן התורה לשבת (עי' רמב"ם פי"ז מהל' שבת סוף ה"ט) ואין מחיצה פחות מד' על ד' טפחים ואוקמוה אאמה לרוחבה דמילתא אבל גבי סוכה דמחיצה ג' אפי' טפח הלכך דיומדי סוכה טפח. רבינו פרץ.

ט) נ"ל דל"ל והאי דפלגי בגייתא אמיתי נעגן באלן דייקינן מינה.

ותניא מעולם לא ירדה שכינה למטה. וקרא כתיב דעל כפורת ירד ש"מ למעלה מעשרה מיפסקא רשותא: **למעלה מעשרה טפחים.** תירוצא הוא: **שפירש שדי מזיו שכינתו.** פרש"י נוטריקון קא דריש: **מדם קומפסה לא נפנה.** מדת עוביה היא קומתה שהיא היתה לאדון ככסוי תיבה: **מסגרת.** שפה כעין לבזבזין סביב השלחן: **תפשת מרובה כו'.** כל דבר שמשמעו מרובה ומועט אם תפשת את המועט יפה תפשת דבגיר מהכי לא משמע ואם ימצא שהיה לך לתפוס המרובה הרי הוסיפו לך ולא נטלו ממה שביידך כלום ואם תפשת המרובה לא תפשת שאתה נראה כשקרן בדבריך ושמא המועט יש לך לתפוס ואתה הרבית לתפוס חסרו לך ממה שביידך והיינו לא תפשת אבל כשתפשת המועט אם יוסיפו טוב ואם לאו מה שתפשת תפשת ומשל הוא: **וגילף מלין.** שהוא מועט ממסגרת: **קדש למ"ד מלמטה** גרסינן: **אני ראיתיו ברומי.** שהכניסוהו לאולר המלך כדאמרינן במעילה (דף יח:): **בגן תלמיון: מכשיט.** מלבוש לאדם: **מזר.** של אדון או של מזבח או של מסגרת. זר אינו כלי אלא תיקון כלי לקשטו: **מסגרת נמי הכשר.** קישוט שלחן הוא: **למטה היתה.** מרגל לרגל היתה נתונה בראשם ודף השלחן מונח עליו: **הניחא לו.** פלוגתא במנחות (דף לו:): **מאי איכא למימר.** אדיליף מינה גילף מזר: **ואין פנים.** של אדם פחותין מטפח: **לא תפשת** [ג]תפשת מועט תפשת וגילף מצייץ דתניא [ד]ציץ דומה כמין טס של זהב ורחב ב' אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו ב' שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה וא"ר אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיט וגילף מזר דאמר מר זר משהו דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי אי הכי מסגרת נמי הכשר כלי הוא מסגרתו למטה היתה הניחא למאן דאמר מסגרתו למטה היתה אלא למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה מאי איכא למימר האי הכשר כלי הוא אלא דנין דבר שנתנה בו תורה מדה מדבר שנתנה בו תורה מדה ואל יוכיחו ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה כלל רב הונא אמר מהכא [ט]על פני הכפורת קדמה ואין פנים פחות מטפח ואימא כאפי דבר

יו"ד ה"א מלמעלה. אע"פ שיו"ד ה"א שם גמור אין זה הוגה שם באותיותיו אם מזכיר שתי אותיות כיון דאינו מזכירם לשם שם שלם ועוד ההוגה שם באותיותיו פירש בקונטרס שדורש אותיות של שם בן ארבעים ושתים ואע"כ נזכרין בכל השמות [ה]: **קדש למ"ד מלמטה.** י"מ למטה ממש זה למעלה מזה ולא מיסתבר דאין זה כדרך קריאתו אלא יש לפרש זה שלא כנגד זה קדש למ"ד בתחילת שיטה שתחתונה ושם בסוף שיטה עליונה [א]:

מסגרתו למטה היתה. משמע מכאן דלדידיה לא היתה מסגרת הכשר כלי שלא היתה מסגרת בשלחן אלא ברגל היתה מונחת בראשה ודף השלחן מונחת עליה ולא כמו שמפרש ר"ת דלמאן דאמר למטה היתה מחוברת נמי בשלחן משום דקסי' ליה הא דאמר ר' יוחנן פרק שתי הלחם (מנחות דף לו:) למאן דאמר למטה היתה טעלא המתהפכת מעמקה [ב] ובפרק אלו מומין (בכורות דף לח.) לא משכחת טומאה דאורייתא לאין לו תוך בכלי שטף [ג] אלא בהכן דחזו למדרסות ובפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו.) גבי דף של נחתומין מסקינן שאני פשוטי כלי עץ דרבנן ולא מיסתבר למימר דאתא כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה להכחיש נמי אמר במנחות (דף לו:) טעלא המתהפכת תיבעי ומתוך כך היה דוחק רבינו תם דלמאן דאמר מסגרתו למטה היתה היה לה בית קיבול מלמטה והיינו מתהפכת שאם היתה מתהפכת היה לה בית קיבול מלמעלה ולכך טומאה טפי משאר פשוטי כלי עץ [ד] וזה לא יתכן כדמוכח הכא [ה] וצריך לומר דהא דאמרינן גבי דף של נחתומין דרבנן היינו כמאן דאמר מסגרתו למעלה היתה דמדרבנן טומאה ומדאורייתא תיבעי [ו] ור' אליעזר דמיקל [ז] משום דשמא מדאורייתא טהורה מ"מ הוה שנוי דפ' המוכר את הבית דלא כרבי יוחנן ומסקנא לא קאי וכן פירש שם רש"י [ח] דהתם מסקנא לא קיימא ועוד י"ל דהא דמיבעיא לן בטעלא המתהפכת היינו משום דמשמשת את האדם ומשמשת משמשי אדם כדתניא בתורת הכהנים פרשת ויהי ביום השמיני כלי עץ יכול אף הסולם והקולב והנחותא והמנורה ת"ל מכל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השלחן ואת הטעלא ואת הדולבקי ת"ל כל כלי ריבה מה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט ת"ל שק מה שק מיוחד שמשמש אדם ואת משמשי אדם אף אני מרבה את השלחן ואת הטעלא ואת הדולבקי שמשמש אדם ואת משמשי אדם ואינו הסולם שמשמש אדם ואינו משמש את משמשי אדם וקולב והנחותא והמנורה שמשמש את משמשי אדם ואינו משמש אדם ועל כרחין כשאין ראוין למדרס מיירי מדלא נקט מטה כשא ופסקל ועוד דהוי מצי לרבויינהו ממשכב וכשאין להם בית קיבול נמי מיירי מדלא קאמר מה שק מיטלטל מלא וריקן ומיבעיא לן במנחות (שם) אי דשה גמור' או אסמכתא בעלמא [ח] משום דעל כרחיך אפילו למ"ד מסגרתו למטה אע"פ שכל הדרשות צריכות היה דת"כ לרבויי משמשי אדם ומשמשי משמשי אדם והשלחן הטהור אצטריך ללמד שמגביהין אותו לעולי רגלים [ט] מ"מ לענין טעלא נאו דרשה גמורה דטעלא המתהפכת נפקא לן משלחן הטהור והשתא דף של נחתומין דפשיטא לן שהיא מדרבנן אינה משמשת אדם ומשמשי אדם והא דמשמע בכל דוכתא דפשוטי כלי עץ אפילו טומאה דרבנן לית בהו כדמשמע בריש חולין (דף ג. ושם) דקאמר טמא במוקדשין שבדק קרומית של קנה [י] ושתו בה ועל כורחין כשעשאה כלי מיירי דעולה טעונה כלי [יא] ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לא.) דשקיל ליה בפשוטי כלי עץ ובפרק כל הכלים (שבת דף קכג:) גבי קנה של זיתים פריך בגמרא פשוטי כלי עץ הוא ובפ"ק דשבת (דף מח.) כלי עץ וזכוכית פשוטיהן טהורין אפילו מדרבנן דומיא דכלי זכוכית ולקמן בפירקין (דף יב:) דאמר סיככה בחלים זכרים כשירה ואי מקבלי טומאה אפילו מדרבנן הוו פסולין לסיכוך דאפילו מטלניות שאין בהן שלש על שלש ואינני פשתן פסלינן אף על גב דלא מקבלי טומאה כל הני לא דמו לדף של נחתום מחמת שהדפין רחבין ורחוי להניח עליהן דבר גזרו עליהן דדמו לבית קיבול כדפירש בקונטרס במנחות (דף לו:) דמהאי טעמא טומאה טעלא המתהפכת מדאורייתא למ"ד מסגרתו למטה היתה ואי הוה מצי למימר דף של נחתומין הוה טעלא המשמשת אדם ומשמשי משמשי אדם כל שכן דניחא טפי דלא דמו לכל הני דאפילו מדרבנן טהורין:

ואל יוכיח ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה. והא דאמר לעיל דאין רחב שתי אצבעות אין זה אלא מדרבנן משום דכתיב (שמות כח) על מצח שיעור מצחו ואסתם מצח רוחב שתי אצבעות ומיהו ריב"א מפרש [ז] הצץ היה מונח בראש משום דקשיא ליה מאי שנא גבי כהן גדול דקראה מצנפת כדכתיב (שם כט) ושמת המצנפת על ראשו וכתיב (ויקרא טז) ובמצנפת בד יצנף ואמר פ"ק דגיטין (דף ז. ושם) בזמן שהמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש כל אדם ובכהן הדיוט קראה מגבעות דכתיב (שמות כח) [ח](ועשית להם מגבעות) אלא ודאי משונות היו זו מזו דשל כהן הדיוט גדולה משל כהן גדול [יב] שהצץ היה דוחה אותה וכן התפלין דכאמרינן בפרק שני דזבחים (דף יט.) שעורו היה נראה בין עין למצנפת ששם מניח תפלין וכהן הדיוט אע"ג דהוה ליה נמי תפלין היה יכול להניחם במקום שכהן גדול מניח את הצץ

ותניא ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה ולא עלו משה ואליהו למרום שנאמר [1]השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם ולא ירדה שכינה למטה והכתיב [2]וירד ה' על הר סיני למעלה מעשרה טפחים והכתיב [3]ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים למעלה מעשרה טפחים ולא עלו משה ואליהו למרום והכתיב [4]ומשה עלה אל האלהים למטה מעשרה והכתיב [5]ויעל אליהו בסערה השמים למטה מעשרה והכתיב [6]מאחז פני כסא פרשז עליו עננו [ג]ואמר ר' תנחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו ועננו עליו למטה מעשרה מכל מקום מאחז פני כסא כתיב אישתרבובי אישתרבב ליה כסא עד עשרה ונקט ביה בשלמא ארון תשעה דכתיב [7]ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו אלא כפורת טפח מגלן דתני רבי חנינא כל הכלים שעשה משה נתנה בהן תורה מדת ארכן ומדת רחבן ומדת קומתן כפורת מדת ארכה ומדת רחבה נתנה מדת קומתה לא נתנה צא ולמד מפחות שבכלים שנאמר [8]ועשית לו מסגרת טפח סביב מה להלן טפח אף כאן טפח ונילף מכלים גופייהו תפשת מרובה [ד]תפשת מועט תפשת ונילף מציץ דתניא [ה]ציץ דומה כמין טס של זהב ורחב ב' אצבעות ומוקף מאזן לאזן וכתוב עליו ב' שיטין יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה וא"ר אליעזר בר' יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קדש לה' בשיטה אחת דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיט ונילף מזר דאמר מר זר משהו דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מהכשר כלי אי הכי מסגרת נמי הכשר כלי הוא מסגרתו למטה היתה הניחא למאן דאמר מסגרתו למטה היתה אלא למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה מאי איכא למימר האי הכשר כלי הוא אלא דנין דבר שנתנה בו תורה מדה מדבר שנתנה בו תורה מדה ואל יוכיחו ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מדה כלל רב הונא אמר מהכא [ט]על פני הכפורת קדמה ואין פנים פחות מטפח ואימא כאפי דבר

לג א מיי' פ"ט מהלכות כלי המקדש הלכה ח סמג עשין קנג:

רבינו חננאל

ותניא ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה. ולא, והכתיב וירד ה' על הר סיני, והא כתיב ועמדו רגליו ביום ההוא. ושנינן, למעלה מעשרה טפחים. ולא עלו משה ואליהו למרום, והכתיב ומשה עלה אל האלהים, וכתיב ויעל אליהו בסערה השמים. ושנינן, למטה מעשרה. והכתיב מאחז פני כסא. פרשז עליו עננו, ואמר ר' נחום מלמד שפירש שדי מזיו שכינתו. ושנינן פרשז עננו עליו, מכל מקום מאחז פני כסא, מכלל שיש שם אחיזת יד. ושנינן שרבב לו הכסא ואחז בו, אבל משה לא עלה אלא למטה מעשרה טפחים. בשלמא ארון ט' טפחים דכתיב ביה אמה וחצי קומתו, כל אמה ו' טפחים נמצא קומת הארון ט' טפחים, אלא [כפורת] מנא לן. ואסיקנא ילף מפחות שבכלים, והוא המסגרת, דכתיב ועשית לו מסגרת טפח. ואקשינן ונילף מציץ, דתניא ציץ דומה כמין טס של זהב רחבו שתי אצבעות מקיף מאזן לאזן וכתוב עליו שתי שיטין י"ה י"ו מלמעלה וקודש למ"ד למטה, ואמר רבי יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב עליו קודש לה' בשיטה אחת. ודחינן ציץ וזר תכשיטין, ואין דנין כלי מתכשיט. ואפילו למ"ד מסגרתו למעלה היתה והכשר כלי הוא, מכל מקום נתנה תורה בעיקר השלחן מדה, ונתנה תורה בעיקר הארון מדה ודומה זה לזה, לאפוקי ציץ וזר דלא נתנה תורה בהן מדה כלל. רב הונא אמר כפורת טפח מהכא, דכתיב על פני הכפורת קדמה,

מוסף רש"י

תפשת מרובה לא תפשת. כל מקום שתמצא שני דרכים אחד תופס מרובה ואחד תופס מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותתפוס את המועט תפיסתך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוס המרובה והיה לך לתפוס המועט, נמצאת שתפסת שלא כדת (חגיגה יז. וכעי"ז ערכין ד: וראה חולין קלח. הובא במוסף רש"י ר"ה ד:). יו"ד ה"א מלמעלה וקדש למ"ד מלמטה. כלומר השם שלם בשיטה עליונה וקדש למ"ד בשיטה תחתונה, שלא להקדים שאר אותיות למעלה מן השם, מאחר ששני שיטין היו, וכיון הלוי שיטה קודם לה' מלמטה (ל"ל: קודש מלמטה לה' מלמעלה. תמוס"ש) והיא היא (שבת סג:).

מוסף תוספות

א. ויהא נקרא באלכסון כדרך קריאתו. תוס' הרא"ש. ב. דדרשינן

השולחן הטהור מכלל שהוא טמא. תוס' נ"ע סו. ד"ה ושמא. ג. בכלי עץ נופל לשון זה דכתיב בהו וכל כלי עץ ישטף במים. תוס' בכורות לח. ד"ה בגבדו. ד. שאין להם בית קיבול כלל. תוס' מנחות לו: ד"ה לדנגי. ה. דברגלים היתה המסגרת ולא בשולחן. סס. ו. משום דעדיפא משאר פשוטי כלי עץ לפי שראוי להשתמש בה בשני צדדין. תוס' נ"ע סו. ד"ה ושמא. ז. דמטהר ליה אפי' בתקנו ולבסוף קבעו. רשב"ם ב"ב סו. ח. דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה לפי שהיה לו בית קבול אבל טבלא המתהפכת שאין לה בית קבול תיבעי. תוס' נ"ע סו. ט. שלא תאמר עשוי לנחת הוא. תוס' עירובין לא. ד"ה כפשוטי. י. פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה. רש"י חולין ג. יא. כדמוכח בסוף התורה (מנחות דף פב:) ובסוף דם חטאת (זבחים דף צז:) דדריש מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דעולה טעונה כלי וילפינן כולהו מעולה. תוס' חולין ג. ד"ה כגון. יב. דלכהן הדיוט לא היה ציץ והיתה גדולה קרויה מגבעת אבל של כ"ג היתה קטנה. תוס' ניטין ז. ד"ה ומן.